

Editio

‘Hij heeft tijdens de oorlog zware fouten gemaakt, die verklaard kunnen worden door het feit dat deze professor in de psychologie zowel politiek inzicht als mensenkennis ontbeerde. Zijn intellectuele superioriteit zorgde ervoor dat hij neerkeek op de mensen. Maar ondanks die zware vergissingen, die van hem een paria en een balling maakten, wil ik hem toch beschouwen als de meest authentieke socialistische denker van de 20e eeuw, en een van de weinige mensen die mij, op sommige momenten, het gevoel gaven met een genie te maken te hebben. Zijn theoretische werk zal ooit opnieuw onder de loep worden gelegd. Dan zal de Man de plek krijgen die hij verdient, als een van de beste sociologen van onze tijd’, aldus de socialistische politicus Paul-Henri Spaak in zijn memoires in 1969.

Of de Man ooit die plek zal krijgen, valt te betwijfelen. Volgens Tomasso Milani, de auteur van de eerste bijdrage, komt het met zijn reputatie wellicht niet meer goed. De Mans beslissing om in 1940 met de Duitsers te collaboreren, overschaduwde zijn hele oeuvre. Het artikel van Milani heeft echter geenszins de bedoeling om de controverserige daarrond opnieuw aan te wakkeren. De auteur keert terug naar de jonge de Man tijdens de Eerste Wereldoorlog en toont aan welke impact die heeft gehad op zijn denken. We zien deze bijdrage dan ook in het bredere kader van de herdenking van de Eerste Wereldoorlog de komende jaren, als een verhelderende analyse over de beslissende invloed van de oorlog op het denken van een (socialistisch) intellectueel.¹

Het toeval wil dat de auteur van de tweede bijdrage, Jan Willem Stutje, volop aan het schrijven is aan een studie over diezelfde Hendrik de Man. Maar dat is voor later. In dit nummer heeft hij het over de Duitse auteur Peter Weiss, die zijn leven lang in ballingschap woonde in Stockholm, waar hij kort voor de oorlog als Jood zijn toevlucht had gezocht. In de jaren 1960 was hij een welkome toneelschrijver in Oost-Berlijn, tot hij in 1970 het stuk *Trotzki im Exil* publiceerde. Daarin wilde hij Trotski, die door Stalin aan de kant was gezet en in Mexico werd vermoord door een geheim agent, rehabiliteren. Stutje vertelt wat Weiss ertoe bracht over Trotski te schrijven, hoe hij op de Bühne probeerde de bekrompenheid van het Oost-Duitse communistische

In 1967 verfilmde Peter Brook het toneelstuk *Marat/Sade* van Peter Weiss. (<http://en.wikipedia.org/wiki/Marat/Sade>)

regime te doorbreken, hoe dat tot een boycot van het stuk én van zijn maker leidde. Of hoe een kunstenaar vergeefs probeerde te vechten tegen dogma's en vooroordelen.

In het kader van *Vooruit 100*, het eeuwfeest van Kunstencentrum Vooruit, publiceren we in dit nummer de toespraak die Herman Balthazar in Gent hield ter gelegenheid van het feest van de Vlaamse Gemeenschap op 11 juli. Daarin schetst hij het belang van de ‘oude’ en de ‘nieuwe’ Vooruit voor Gent en heel Vlaanderen.

In het volgende artikel blikt Freddy Vancraeynest kritisch terug op het Zollikofer-De Vigneplan (1880-1888). Dat had als doel de stad Gent te saneren, maar kwam uiteindelijk vooral de burgerij ten goede. Of zoals de auteur het samenvat: de burgerij saneerde, de arbeider migreerde.

In de rubriek *Collectie* belicht Sofie Vrielynck het rijke archief van Frans Buyens, auteur, filmmaker, theatermaker ... een artistieke duizendpoot kortom. En Marjolein Schepers schreef voor ons een recensie van het boek *In Brussel. Een reis door de wereld* van Hans Vandecandelaere.

Paule Verbruggen

¹ Zie ook: Berber BEVERNAGE & Gita DENECKERE, *The Remaking of a Mind: Hendrik De Man tussen natie en democratie (1890-1921)*. In: *Natie en democratie – Nation et démocratie 1890-1921*, Brussel: Koninklijke Academie voor Wetenschappen en Kunsten, 2007, pp. 106-115.